

קיז ע"א-ב. שייכות "הללויה" לפרקים

רב חסדא ורבה בר רב הונא נחלקו האם המילה "הללויה" הכתובה בין שני הפרקים בספר תהילים שייכת לפרק הראשון או לפרק השני (לכ"ע כאשר כתוב פעמים "הללויה", שהראשונה שייכת לפרק הראשון והשנייה שייכת לפרק השני. רשב"ם). הגמרא מנסה לתלות את מחלוקת האמוראים למחלוקת התנאים שבמשנתנו: אילו פרקי תהילים מפרקי ה"הלל" שנאמרים ב"מגיד" (לפני הארוחה. ולאחר הארוחה אומרים ב"הלל" את סיומו של ההלל). כאשר ישנן את משנתנו וברייתא שמציגות את דעת בית שמאי ודעת בית הלל, אך כל אחת נוקטת בפסוקים אחרים מפרקי ההלל כדי להציגה.

קטו	קיד	קיג
א לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך.	א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז. ב הֵיטָה יְהוָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו. ג הָיִם רָאָה וַיִּנָּס הַיָּרְדֵן יֹסֵב לְאַחֹר. ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבֻעוֹת כִּבְנֵי צֶאֱן. ה מָה לָךְ הָיִם כִּי תִנּוֹס הַיָּרְדֵן תִּסָּב לְאַחֹר. ו הַהָרִים תָּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבֻעוֹת כִּבְנֵי צֶאֱן. ז מִלְפָּנֶי אֲדוֹן חוּלֵי אָרֶץ מִלְפָּנֶי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. ח הַהֶפְכִי הַצּוּר אָגַם מֵיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו מֵיִם.	א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ עֲבָדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה'! ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. ג מִמְזֻרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מֵהֶלֶל שֵׁם ה'! ד רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. ה מִי פֹה אֱלֹהֵינוּ הַמְגִבִּיהִי לְשִׁבְתָּ. ו הַמְשִׁפִּילִי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. ז מִקִּימֵי מַעַפֵּר דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן. ח לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. ט מוֹשִׁיבֵי עֶקְרַת הַבַּיִת אִם הַבְּנִיִם שְׂמַחַה הִלְלוּיָהּ.

האם אין השינוי בין משנתנו לברייתא בתיאור הפרקים שנאמרים לדעת בית שמאי ובית הלל, איננה המחלוקת האמוראים? לדעת משנתנו "הללויה" שייכת לתחילת הפרק הבא, לכן תיארה את דעת בית שמאי שאומרים את הפרק הראשון עד "אם הבנים שמחה" (כי "הללויה" שייכת לפרק הבא, כדעת רבה). לדעת הברייתא "הללויה" שייכת לסוף הפרק הקודם, לכן תיארה את דעת בית שמאי שאומרים רק את הפרק הראשון, ולא אומרים החל מ"בצאת ישראל ממצרים" (משמע ש"הללויה" נאמרת יחד עם הפרק הראשון, כי היא שייכת אליו, כדעת רב חסדא) [לכ"ע לבית הלל מסיימים את הפרק השני עד "חלמיש למעינו מים", רק התנאים הציגו את דעת בית הלל, כפי שהציגו את דעת בית שמאי. רשב"ם]

אמר רב חסדא: "הללויה" סוף פירקא (שייכת לסוף הפרק הקודם). **רבה בר רב הונא** אמר: "הללויה" ריש פירקא (שייכת לתחילת הפרק השני). אמר רב חסדא: חזינא להו לתילי דבי (ראיתי ספר תהילים בביתו של) רב חנין בר רב דכתיב בהו "הללויה" באמצע פירקא (בין שני הפרקים בנפרד היה כתוב "הללויה"), אלמא מספקא ליה (משמע שגם רב חנין הסתפק לאיזה פרק שייך ה"הללויה").

רב חסדא מתרץ את השינוי לשיטתו: לכ"ע "הללויה" שייכת לסוף הפרק הקודם, הברייתא מוסברת יפה לדעתו (שנכלל "הללויה" בפרק הראשון). והסיבה שהתנא של משנתנו אמר בדעת בית שמאי עד "אם הבנים שמחה" (ולא כלל את ההמשך "הללויה"), כי חשש לומר כלשון הברייתא "בצאת ישראל ממצרים" כי הוא סובר שהכוונה ב"עד" ל"עד בכלל" [לשיטתו אמירה לאדם "תאמר עד פרק ב", כוללת אמירת פרק ב] ואנשים היו אומרים ב"מגיד" גם את הפסוק "בצאת ישראל ממצרים" עצמו.

עד היכן הוא אומר (את ההלל ב"מגיד")? **בית שמאי** אומרים: "אם הבנים שמחה" (אומר את הפרק הראשון), ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינו מים" (אומר את שני הפרקים).

תירצת מדוע התנא של משנתנו לא נקט כלשון הברייתא (מחשש שמא יטעו לומר את הפסוק "בצאת ישראל ממצרים" בתום אמירת הפרק הראשון), אך יכל התנא לנקוט בלשון "אם הבנים שמחה הללויה", ומכאן הייתה הוכחה מוחצת כדעת רב חסדא (שלשון "הללויה" שייכת לפרק הקודם) - ולא נאמר כן במשנתנו. קשיא.

עד היכן הוא אומר (את ההלל ב"מגיד")? **בית שמאי** אומרים: "בצאת ישראל ממצרים" (אומר את הפרק הראשון), ובית הלל אומרים: עד "לא לנו ה' לא לנו" (אומר את שני הפרקים).

רבה מתרץ את השינוי לשיטתו: לכ"ע "הללויה" שייכת לתחילת הפרק הבא, המשנה מוסברת יפה לדעתו (שנכלל "הללויה" בפרק השני). והסיבה שהתנא של הברייתא אמר בדעת בית שמאי עד "בצאת ישראל ממצרים" (ולא כלל את המילה הקודמת שייכת לשיטתו לפרק "הללויה"), כי חשש לומר כלשון המשנה "אם הבנים שמחה" כי הוא סובר שהכוונה ב"עד" ל"עד ולא בכלל" [לשיטתו אמירה לאדם "תאמר עד פרק ב", לא כוללת אמירת פרק ב] ואנשים לא היו אומרים ב"מגיד" גם את הפסוק "בצאת ישראל ממצרים" עצמו.

תירצת מדוע התנא של הברייתא לא נקט כלשון המשנה (מחשש שמא יטעו ולא יאמרו את הפסוק "חלמיש למעינו מים" בתום אמירת הפרק הראשון), אך יכל התנא לנקוט בלשון "הללויה בצאת ישראל ממצרים", ומכאן הייתה הוכחה מוחצת כדעת רבה (שלשון "הללויה" שייכת לפרק הבא) - ולא נאמר כן בברוחחא. קשיא.

בבחינת "אל תמנע טוב מבועליו" - אשמח לקבל הערות ותיקונים לדף 345mail@gmail.com